

БУЛІНГ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА : ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

- **Булінг** (bullying, від англ. bully — хуліган, забіяка, задирака, грубіян, насильник) визначається як утиск, дискримінація, цькування. Цей термін означає тривалий процес свідомого жорстокого ставлення (фізичного і психічного) з боку дитини або групи до іншої дитини або інших дітей.
- **Булінг** – це «соціальна взаємодія, через яку одна людина (іноді декілька) зазнають нападів іншої людини (іноді декількох, але, як правило не більше чотирьох) майже щодня впродовж тривалого періоду (декількох місяців), що викликає у жертви стан безпомічності і виключення з групи».
- **Булінг** – це агресивна поведінка, яка спрямована на приниження почуттів, висловлювання негативних емоцій і принизливих оцінок щодо іншої людини. При цьому булінг не є порушенням закону, адже в кримінальному кодексі, як правило, немає закону, згідно якого така поведінка карається.

Ознаки булінгу:

- 1. Емоційне приниження включає вербальні і невербальні способи вираження.
- Вербальні засоби – це негативно забарвлені висловлювання, використання підвищеного тону, крик, звинувачення у помилках, приниження здобутків і досягнень людини.

- **Невербальні засоби** – зневажливий погляд, мовчазне засудження, образливі жести тощо.
- 2. Продовження емоційно образливої і принизливої поведінки впродовж тривалого періоду. Жертви булінгу визнають, що навіть, якщо неприйняття і несхвалення висловлюється у відносно м'якій формі, але впродовж тривалого періоду, виникає відчуття загнаності і відсутності виходу.
- 3. Непривітна і недовірлива поведінка також класифікується як булінг.
- 4. Втручання у приватне життя людини.
- 5. Якщо наслідком агресивного, негативного ставлення до людини є погіршення психологічного і фізичного стану цієї людини, то така поведінка визначається як булінг.
- 6. Якщо агресор має намір завдати шкоду іншій людині, або дозволяє чи сприяє, щоб ця людина пережила травмуючі події, ця поведінка є булінгом.
- 7. Агресор займає вище становище ніж його жертва і відповідно дозволяє собі дії, що принижують гідність і завдають моральної або фізичної шкоди іншій людині.

Види (різновиди) булінгу:

- **Фізичний булінг** – штовхання, підніжки, зачіпачання, бійки, стусани, ляпаси, «сканування» тіла, нанесення тілесних ушкоджень тощо.
- **Економічний булінг** – крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей жертви, вимагання грошей тощо.
- **Психологічний булінг** – принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміки обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж тощо.
- **Сексуальний булінг** – прізвиська, образи, принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, брутальні жарти тощо.

Шкільний булінг :

- Шкільний булінг – явище більш характерне для загальноосвітніх шкіл, де учні об'єднані формально (за віковим принципом), і менш характерна для музичних, художніх шкіл тощо, де діти об'єднані спільним інтересом.
- Вчені визначають шкільний булінг як тривалий процес свідомого жорстокого ставлення з боку однієї дитини або групи дітей до іншої дитини або групи інших дітей. Найчастіше булінг відбувається в місцях, де контроль з боку дорослих менший або відсутній взагалі. Це можуть бути: їдальні, сходи, коридори, вбиральні, роздягальні, спортивні майданчики. Знущання найбільш поширені в початковій або середній школі, рідше у старшій. Однак, необхідно відмітити, що в старшій школі булінг набуває більш прихованого характеру. Кривдники-хлопці частіше застосовують фізичне насильство, дівчата – дражняться, поширюють чутки, ігнорують та бойкотують жертву.

Форми шкільного булінгу:

- 1. **Фізичний шкільний булінг** - умисні поштовхи, удари, стусани, побої нанесення інших тілесних ушкоджень та ін;
 - сексуальний булінг є підвидом фізичного (дії сексуального характеру).
- 2. **Психологічний шкільний булінг** - насильство, пов'язане з дією на психіку, що завдає психологічну травму шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно заподіюється емоційна невпевненість.
- До цієї форми можна віднести:
 - **вербальний булінг**, де знаряддям служить голос (образливе ім'я, з яким постійно звертаються до жертви, обзивання, поширення образливих чуток і т.д.);
 - **образливі жести або дії** ;
 - **залякування** (використання агресивної мови тіла і інтонацій голосу для того, щоб змусити жертву здійснювати або не здійснювати що-небудь);
 - **ізоляція** (жертва навмисне ізолюється, виганяється або ігнорується частиною учнів або всім класом);
 - **вимагання** (грошей, їжі, інших речей, примус що - небудь вкрасти);
 - **пошкодження та інші дії з майном** (крадіжка, грабіж, ховання особистих речей жертви);

Кібер-булінг:

- **Кібер-булінг** – це новітня форма агресії, що передбачає жорстокі дії з метою дошкулити, нашкодити, принизити людину з використанням інформаційно-комунікаційних засобів: мобільних телефонів, електронної пошти, соціальних мереж тощо.
- **Кібер-булінг** – це напади з метою нанесення психологічної шкоди, які здійснюються через електронну пошту (е-мейл), миттєві повідомлення («аську» - ICQ та інші системи), розгортаються в чатах, на веб-сайтах, в соціальних мережах; діють через текстові повідомлення або через зображення (фото, відео);
- до **кібер-булінгу** відносять також терор за допомогою мобільного телефонного зв'язку. Кібер-булінг кидає новий виклик батькам, освітянам, іншим дорослим, які спілкуються з дітьми, адже він начебто і не є реальним, але, нажаль, шкода, яку він завдає, - повністю реальна.

Класифікаційні ознаки булінгу:

Класифікація всіх видів булінгу:

- **1-ша група — прояви, пов'язані переважно з активними формами приниження;**
- **2-га група — прояви, пов'язані зі свідомою ізоляцією, обструкцією скривджених.**
- **Соціальна структура булінгу**, як правило, має три елементи, а саме:
 - переслідувач (булі);
 - жертва;
 - спостерігач.

Профілактика булінгу в шкільному середовищі:

- З метою попередження насильства та протидії булінгу в шкільному середовищі, педагогам, і в першу чергу класним керівникам необхідно стежити за груповою динамікою класу, щоб вчасно виявляти випадки булінгу та реагувати на них. Налагодження довірливих стосунків з дитиною сприятиме можливості заохочувати її розповідати про свої проблеми класному керівнику, практичному психологу або соціальному педагогу, а також своїм батькам. Важливо, щоб розмова була спокійною і виваженою, що дозволить знизити рівень тривожності та агресивності у дітей та дорослих.
- Для здійснення превентивної діяльності та вирішення ситуації насильства чи булінгу важливо застосовувати командний підхід (класний керівник, практичний психолог, соціальний педагог, інші спеціалісти за потребою), працювати не лише з дитиною, яка стала жертвою, чи з переслідувачем, але й з усім класом.

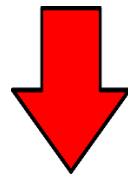
Профілактичні програми – це формування відповідальності людини і громади за власну поведінку і поведінку інших, готовність прийти на допомогу, розв'язати конфлікт. Профілактичні програми, призначені для проведення групових занять з учнями та дорослими, можуть включати групові заняття з розвитку комунікативних навичок,

профілактики асоціальної поведінки з основами правових знань, а також заняття, спрямовані на допомогу в досягненні позитивних життєвих цілей тощо.

Заходи профілактики булінгу:

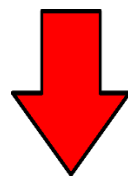
- Командна робота на тему: «Ми проти насильства у школі», «Наше життя в позаурочний час».
- Проведення тренінгу «Профілактика булінгу серед підлітків».
- Бесіди з учнями на тему: «Я – повноцінна особистість держави», «Життя без агресії».
- Бесіди з батьками учнів.
- Виготовлення та розповсюдження учнями профілактичних, пропагандистських буклетів «Явище булінгу – руйнація суспільства».
- Проведення загальношкільних занять з фізичного виховання, комп'ютерних технологій тощо.

Концепції Нової української школи

Випускник нової школи

Освічені українці, всебічно розвинені, відповідальні громадяни та патріоти, здатні до ризику та інновацій...

Особистість

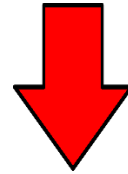
Цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення.

Патріот

Патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини.

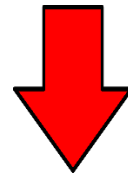
Інноватор

Інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя.

ФОРМУЛА НОВОЇ ШКОЛИ СКЛАДАЄТЬСЯ З 8 КЛЮЧОВИХ КОМПОНЕНТІВ:

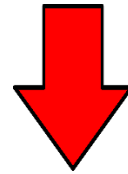
07. Нова структура школи, яка дозволяє добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.

10 КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

07. Соціальні і громадянські компетентності. Усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів.

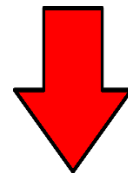
09. Загальнокультурна грамотність. Здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших

ВИХОВАННЯ НА ЦІННОСТЯХ

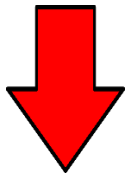
модель поваги прав людини, демократії,

підтримки добрих ідей

Демократична культура

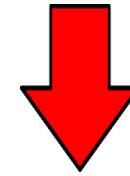
спирається на принцип існування у кожної людини певних форм автономності мислення й поведінки

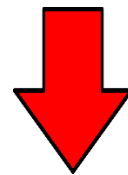
Демократичні цінності

- 1. Громадянство і громадянськість.*
- 2. Компетентність і відповідальність.*
- 3. Свобода. Громадська думка.*
- 4. Конституція і конституціоналізм.*
- 5. Людська гідність.*

6. *Моральна автономія. .*
7. *Приватність, невтручання в особисте життя.*
8. *Громадянська асоціація.*
9. *Соціальний порядок.*

Захист прав дитини

Протидія булінгу

Агресор

Спільники

(кібер-булінгу)